

munkásságát. Ennek hatása bizonyos társadalmi szerek útján nagyban hozzájárult a századvégi magyar közműveltség színvonalának emeléséhez. Hivatali működésével járó elfoglaltsága mellett azonban nem hagyta abba a nemzetiségi kérdésre vonatkozó, küldetészerű tájékoztató munkáját sem. Minthogy eszméi gyakorlati megvalósítását nem sikerült keresztülvinnie, egyéb mód hiányában hirlapi úton, vezércikkeivel igyekezett a közvéleményt jobb belátásra bírni. Főgondolata az volt, hogy a nemzetiségi veszedelem csak úgy hártható el, ha az érdekelteket megfelelő elbánással, szinte immunisakká teszük az idegenből feléjük csengő szirénhangokkal szemben.

A nemes erőlködés hiábavaló volt, a világháborút megelőző két évtizedes felvilágosító munka nem hozta meg a kívánt eredményt. Legfeljebb Rákosi Viktor Elnémult harangok-jából s egyéb kisebb jelekből látni, hogy szórványosan mégis akadtak, akik kezdték ráeszmélni a fenyegető veszedelemre. A következmények sajnos igazolták Jancsót, de ő sokkal bölcsőbb lélek volt, semhogy az elkövetett hibák meddő felhánytorgatásával keserítse az amúgy is lesújtott köztudatot. E helyett inkább azon volt, hogy az immár tisztábban látó, de a valóság szörnyűségétől megriadt s csüggeteg társadalom önbizalmát erősíteni segítse.

Hajlott kora ellenére bámulatos kitartással folytatta főműve kiegészítő munkálatait s ezeknek betetőzéséül még 1920-ban kiadta a *Defensio Nationis Hungaricae*-t. Ebben már nemcsak a román, hanem a magyarországi tót és szerb nemzetiségi törekvések multját is feltárja. Majd ismét szűkebb hazája, Erdély sorsával foglalkozik behatóan; mégpedig oly módon, hogy a külföld is tudomást szerezhesen és hű képet nyerjen a változott helyzetről. Mindezek mellett állandóan

hozzászól az épen időszerű kérdésekhez s megvilágításukban nagy körültekintéssel mérlegeli az egyes jelenségeket. Gazdag tapasztalatai alapján az aggasztó tünetekkel szemben sem veszti el hitét, hanem magasabb szempontból nézve a dolgokat, mindig talál szavakat a közhangulat megnyugtatósára. Szép példa erre az a (Magyar Szemlébe írt) tanulmányzerű cikke, melyben arról elmélkedik, hogy *van-e szakadás az itthoni s az erdélyi lélek között?* A pro és kontra felhozható érvek szemügyre vétele után szinte prófétai ihlettséggel hallgattatja el a szenvedő véreink hűségében kételkedőket, hangsúlyozva, hogy: a «Nem, nem, soha! semmi körülmények között és sohasem lesz bizonyosabb, mint ebben a vonatkozásban».

E célkitűzésében és eszmei tartalmában nagy jelentőségű munkásság elismeréseül választotta tagjai sorába Jancsó Benedeket a M. T. Akadémia és tüntette ki tanári címmel az egykori kolozsvári egyetem. Halála alkalmából szép beszédek és cikkek hangoztatták a veszteség nagyságát, mely a megboldogult elhunytával a magyar nemzeti törekvések jövőjét érte. Ne feledjük azonban, hogy kegyeletünknek akkor teszünk igazán eleget, ha nem csupán emlegetjük az ő igazát, hanem megfogadva tanácsait: áldozatokkal is támogatjuk elszakított testvéreink kulturális és gazdasági törekvéseit!

B. Gy.

Zenei szemle.

A zeneművelés Szegeden. Szeged szab. kir. város jelentése a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez. Összeállította: Lugosi Döme. Szeged, 1929. 111 l.

Zenekultúránk mai állapotának megismerése céljából a vall. és közokt. minisztérium kérdőíveket küldött az egyes vidéki városok polgármestereihez, hogy a beérkezett válaszokból zenei viszonyainkról kimerítő tájéko-

tatást nyerjen. Ebből az alkalomból az összegyűjtött adatokat Szeged város nyomdai úton teljes szövegében sokszorosította s habár a jelentés nem is lehetett kimerítő, Szeged zenei kultúrájáról mégis egységes képet nyújt és forrásmű jellegével bír. Értékét abban is látjuk, hogy egy alföldi város zenei multjából és jelenéből sok következtetést vonhatunk le a speciálisan magyar vidéki zeneélet sajátosságára és hiányaira.

A városok zenei multja a városi múzeumban, levéltárban vagy könyvtárban poros, elfeledett iratokba van eltemetve. Nem kis fáradságot jelent ezeknek lelkiismeretes átvizsgálása. Ez a fáradság sokszor kárba vesztettnek tekinthető, mert az alföldi városokban aránylag igen csekély a fennmaradt zenei vonatkozású írott emlékek száma. Sok vidéki városban ezt a munkát még el sem kezdték, amit Szegeden Lugosi Döme a legnagyobb alaposággal végzett. Ő fedezte fel a kegyesrendiek könyvtárában Szeged legértékesebb zenei emléket, egy, alkalmasint Mátyás király korából származó pergamentlapot, amely a Glóriának teljes szövegét és latin paleografiával írt hangjegyeit ábrázolja. A levéltári adatok bizonyítják továbbá, hogy Szegednek már a XVIII. század elején városi zenekara volt, amelyet áldozatkészen maga a város tartott fenn. Valamilyen élénkebb zenei élet azonban mindig egyes kiváló, agilis, zenei érdeklődésű ember nevéhez fűződik. Ilyen volt Nádasdy László gr. csanádmegyei püspök, aki már 1722 körül kitűnő zenekart teremt az egyház céljaira. A városi zeneiskolában a zeneoktatás színvonalának emelkedése ugyancsak egyes kiválóbb zenész érdeme.

Feltűnő jelenség, hogy a szegedi népdalokat rendszeresen eddig senki sem gyűjtötte. Csupán Vikár Béla illesztett gyűjteményébe néhány szegedi népdalt. Ez annál csodálatosabb,

mert hiszen a legújabb időkben a szegedi egyetemi ifjúság egyesületei nemzeti munkaprogramjukba vették a néppel való intenzívebb foglalkozást. Ezzel már természetszerűen együtt kell, hogy járjon a népművészet felkarolása is. E sorok írója kapott is ajándékba e fiataloktól gyűjtött szegedi népdalokból egy kis csokorra valót, de csak a — szövegüket. Midőn a dallamok iránt érdeklődött, azt a választ kapta, hogy a kérdéses népdalokat csak egy műkedvelő gyűjtéséből válogatták ki, aki nem vállalkozik a dallamok szakszerű, pontos lejegyzésére. Ime Szeged város zenei multjának egy még fel nem dolgozott területe! A szegedi egyetem néprajzi tanszékének elsőrendű feladata közé tartozik, hogy képzett zeneethografusokat is neveljen, akik hivatottak volnának legalább Csonkamagyarország népdalait összes variánsaikkal együtt összegyűjteni. Meggyőződésünk, hogy még sok olyan régi népdal él öreg emberek emlékezetében ebben a gyászosan összezsugorodott hazánkban is, amelynek szövegét, ha egyesek megőrzik is, már a dallama elvész a szakértő, pontos lejegyző hiányában.

Szeged mai zenekultúrája szép emelkedést mutat. Különösen kiváló teljesítményeket mutat fel a katolikus zene terén. Ha tekintetbe vesszük még a fogadalmi templomnak a legközelebb jövőben elkészülő hatalmas orgonáját, csak egy, nagyszerű kultúr feladata magaslatán álló lelkes vezető egyéniségre van még szükség, hogy Szeged a magyar katolikus zeneművészet Mekkájává emelkedjék. A városi zeneiskolában König Péter kitűnő vezetése alatt komoly munka folyik. Sok szerve van az iskolán kívüli zeneoktatásnak is, így minden remény meglehet arra, hogy a komoly zenét művelő zenei egyesületek is meg fogják találni a maguk műértő közönségét. Ezekben az egyesületekben nincs hiány Szegeden. Nyolc dalárdája közül

kettő hatvanéves multra tekinthet vissza, a filharmónikus zenekaron kívül a városban mintegy 16, részben ének, részben hangszeres zenepártoló egyesület működik (nem is szólva 18 cigánybandájáról), amelyek a társadalom legkülönfélébb osztályaiból alakultak. A hangversenyélet intenzívebb kibontakozása ennek ellenére sok nehézségbe ütközik. Legtöbb vidéki város zenei életét megbénítják a megfelelő hangversenyterem hiánya, a nagy teremlétek, adók és illetmények költségei, a vendégszereplő művészek nagy honoráriumai, amelyek az egész jövedelmet felemésztik. — Ezen csakis ingyenes hangversenyterem megszerzése segíthetne, ez lehetővé tenné a zenegyűléteket és a fiatal magyar művészek gyakoribb szereplését. A hírneves művészek pedig, akik vendégszerepelni jönnek vidékre, szemük előtt kell hogy tartsák azt az elsődrendű kulturális feladatot, amely ilyen esetekben rájuk hárul. Nem anyagi érdekek, hanem a vidék zenei izlésének művelése legyen főcéljuk. Ugyanezt szolgálhatná Szeged operaszínpada is. Színházának operaszemélyzete és énekkara önjéből is rendezhet előadásokat, csak zenekarát kell a filharmónikusokkal kiegészíteni. Ilyen apparátus épen a legalkalmasabb volna az operairodalom kisebb, de nagy zenei értékű operáinak művelésére. A szegediek hagyják Wagnert nyugodtan a fővárosnak és inkább legyenek legkiválóbbak Cimarosa, Pergolese, Mozart, Offenbach stb. 1—2 felvonásos, kisebb kiállítást igénylő operáinak előadásában. Közönségük operaigényeinek művelésére ezek az értékes művek nagyon is alkalmasak. Sajnos, ma az extenzív fejlesztésre kevés mód van s bár az utóbbi években nagyszerűen fellendült Szeged ezen a téren sem panaszkodhatik, zenekultúrájának hiányait ma még egyelőre inkább az intenzív, befelé menő szellemi emelés pótolhatja.

Ez más szóval specializálódást jelent abban az irányban, amely irány Szeged sajátos szellemi légkörének leginkább megfelel. Így készülhet elő azokra az időkre, midőn az ország második kultúrközpontjává emelkedik.

*

Wagner Siegfried, a nagy Wagner Richard fia röviddel az idei bayreuthi ünnepi játékok megkezdése után Bayreuthban meghalt. 1869-ben született Tribschenben (Svájc); 14 éves volt, mikor nagynevű apját elvesztette. Előbb építésznek képezte ki magát, csak azután kezdte meg Humperdincknél és Kniesenél zenei tanulmányait. 1894 óta mint karmester működött Bayreuthban, ahol édesanyja, Wagner Cosima visszavonulása után teljesen átvette az ünnepi játékok vezetését. Mint zeneszerző főképp mondákat és meséket feldolgozó népies operákat írt, amelyek inkább a Weber-operafarmákra térnek vissza. Főképp mint apja műveinek interpretálója szerezte a legnagyobb érdemeket. Hű és alázatos őrzője volt a bayreuthi hagyományoknak. Anyja mellett elsősorban az ő fáradozásainak köszönhető a bayreuthi kultusz nagymérvű kivirágzása, amely épen az idén Toscanini páratlan művészi teljesítményével Wagner legcsodálatosabb alkotásában, a *Tristan és Isoldéban* érte el tetőfokát. Fájdalmas rendelése a sorsnak, hogy az általa olyan fényesen és minden erejének megfeszítésével előkészített előadások diadalát már nem élvezhette. Halála a wagneri körnek pótolhatatlan veszteséget jelent.

Prahács Margit.

Jókai levelei Haynald érsekhez.

Haynald Lajos, néhai kalocsai bíboros-érsek levelezésének gazdag és érdekes gyűjteményét a kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár őrzi. Az irodalmi levelek gyűjteményében van